

לכה את עבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תש"ו
ערש"ק פרשת שלח

התשובה לטענות המרגלים בדברי כלב

שורש הרצון לכבוש הארץ

בהא דחלה אין לה שיעור מה"ת

כוחו של הנוער

אור
החסידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה
ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת שלח, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תשלו), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמותת הדברים.

ויה"ר שנוכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

תוכן הענינים

ב. מקרא אני דורש

תשובה לטענות המרגלים בדברי כלב

מדוע הביא כלב דווקא קריעת ים סוף, הורדת המן, וענין השליו כמעלות משה, ולא דברים אחרים? / מה היו ג' עיקרי טענות המרגלים? / מאין ההכרח שגם בדרך לא"י יעשה הקב"ה נסים לישראל? ביאור בדברי רש"י איך שבדברי כלב על משה פרך את טענות המרגלים

(ע"פ לקוטי שיהות ח"ח עמ' 82 ואילך)

ה. פנינים ☺ עיונים וביאורים קצרים

שורש הרצון לכבוש הארץ / מדוע לא נדחה עונש המרגלים

ו. יינה של תורה

טומאה, ריחוק וחמיץ שמנוגדים לקרבן פסח

פעולות הקרבן: קירוב, "העלאה" ו"המשכה" / לבטל הגאווה ולהיות מוכשר לפעולות הקרבן / תשובה גם למנגד על עצם הקרבן / בתורה שבעל פה מתגלית גם כפירתו של המזיד

(ע"פ לקוטי שיהות ח"ח עמ' 61 ואילך)

ט. פנינים ☺ דרוש ואגדה

אין מצוה שאי אפשר לקיימה! / מדוע לא טען משה על עצם גזירת "אכנו בדבר"?

י. חידושי סוגיות

בהא דחלה אין לה שיעור מה"ת

יפלפל בדברי הנוב"י שחלק על המפרשים וחידש דהא דאין שיעור מה"ת הוא בחיוב הפרשה ולא בנתינה לכהן / יבאר דרך חדשה לשיטת רש"י בפירוש המקרא, דגם בהפרשה יש מקור מן התורה לומר דבעינן חשיבות ושיעור

(ע"פ לקוטי שיהות ח"ח עמ' 178 ואילך)

יג. תורת חיים

כוחו של הנוער

ילדים יכולים וצריכים להגיע להישגים גדולים משל הוריהם; גודל השפעת הילדים על הוריהם

טו. דרכי החסידות

בגד עם מלאי

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

תשובה לטענות המרגלים בדברי כלב

מדוע הביא כלב דווקא קריעת ים סוף, הורדת המן, וענין השליו כמעלות משה, ולא דברים אחרים? מה היו ג' עיקרי טענות המרגלים? מאין ההכרח שגם בדרך לא"י יעשה הקב"ה נסים לישראל? ביאור בדברי רש"י איך שבדברי כלב על משה פרך את טענות המרגלים

א. בפרשתנו מסופר על המרגלים שחזרו מתור הארץ ודיברו עם בני ישראל בשלילת הכניסה לארץ ישראל. ובתוך הדברים נאמר: "ויהס כלב את העם אל משה" (פרשתנו יג, ל) - ופירש רש"י: "צווח ואמר, וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם? ! השומע היה סבור שבא לספר בגנותו, ומתוך שהיה בלבם על משה בשביל דברי המרגלים, שתקו כולם לשמוע גנותו. אמר: והלא קרע לנו את הים, והוריד לנו את המן, והגזי לנו את השליו".

וצריך ביאור:

רש"י הרי מפרש "פשוטו של מקרא"; והנה, אף שמפשט הכתוב מוכן שכלב דיבר עם העם בשבחו של משה רבינו - הרי עדיין צריך להבין מהיכן ילפינן שהזכיר כלב דוקא ש"ושה דברים אלו: (א) קריעת ים סוף, (ב) הורדת המן, (ג) הגזת השליו? והרי משה עשה דברים רבים נוספים בשביל עם ישראל!

ובפרט קשה, שלכאורה מקור דברי רש"י הוא בגמרא (סוטה לה, א) - ושם איתא בדברי כלב: "הוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים והאכילנו את המן";

ורש"י איפוא משנה מדברי הגמרא: השמיט "הוציאנו ממצרים" שנאמר בגמרא - ולאידך, הוסיף "והגזי לנו את השליו" שלא נזכר שם?!

ב. ויש לומר בזה:

הנה בפשט הכתוב לא מפורש שהמרגלים דיברו בגנותו של משה, אלא עיקר דבריהם היו בענין חוזקם של יושבי הארץ, שלכן אי אפשר לכובשם. ולכן מפרש רש"י, שכאשר בא כלב ודיבר בשבחו של משה, לא היתה כוונתו בזה סתם להפליג במעלותיו של משה עצמו, אלא שהתכוון בדבריו להזכיר מעלות כאלה של משה שעל ידם מתבטלים טענותיהם של המרגלים בענין כיבוש הארץ.

ולכן הזכיר שלושה דברים אלה דוקא - כי כד דייקת כללו טענות המרגלים שלושה ענינים, וכנגדם הזכיר כלב שלושה דברים אלה שעשה משה, שכל אחד מהם מבטל ענין אחר בטענת המרגלים.

לקראת שבת

ויאמר לי סבי כי יבטיח ללמוד אתי, ולא חפצתי.

ויאמר לי סבי: אם תעשה דבר זה אבטיח לך להיות "אתי עמי במחיצתי".

דבר זה השפיע עלי מאד, ואמרתי לסבי: טוב הדבר, אך שאלתי את סבי אם עלי לרצות בכך באמת, או שדי לרצות בטלאי על הבגד רק מתוך קבלת עול.

וענה לי סבי: ודאי שזה צריך להיות באמת, ובאמת של "חידה".

בשמעי את תשובת סבי, שתקתי ולא אמרתי דבר, וכך נשאר הדבר.

לתקן את ענין ה"קאטינקע"

לבגד האמור היו עושים צוארון ארוך מעורות משובחים של בעלי חיים שעירים שונים, וכשנכנס דודנו רבי מנחם נחום אל סבו - רבנו הזקן - להתברך לפני החופה, תלש רבנו הזקן חלק עור מן הצוארון והבטיח לו עבור זה אריכות ימים.

כדי לתקן את ענין ה"קאטינקע", ישב דודנו רבי מנחם נחום בהאדיטש כמה שנים והיה יושב באוהל רבנו עד בערך שנה וחצי או שנתיים לפני הסתלקותו שהיה צריך לנסוע לניעזין, באמרו שסבו מסר בידו שליחות אל אביו ומסיבות שונות לא יכל לשוב חזרה להאדיטש.

(לקוטי דיבורים כרך א ליקוט ב' אותיות ד-ה)

ג. וביאור הענין:

לכל לראש טענו המרגלים שיושבי הארץ חזקים מאוד והערים בצורות, כך שאי אפשר לכוּבשם: "עז העם היושב בארץ, והערים בצורות גדולות מאד, וגם ילידי הענק ראינו שם" (שם יג, ח).

אולם בזה לא הסתפקו, כי ידעו שישראל הם מאמינים בני מאמינים, ובוודאי מאמינים הם שכשם שהקב"ה כבר עשה להם ניסים – כך יעשה להם ניסים ויוכלו להתגבר על יושבי הארץ ולכובשה מידיהם.

ולכן הוסיפו המרגלים והפחידו את ישראל על ידי שהזכירו את האומות שיושבים בדרך לארץ ישראל: "עמלק יושב בארץ הנגב, והחתי והיבوسی והאמורי יושב בהר, והכנעני יושב על הים ועל יד הירדן" (שם יג, ט).

שבזה יש שני טענות, שמוסיפות ומחזקות את המסקנה ש"לא נוכל לעלות":

אפילו אם הקב"ה יראה ניסים בכיבוש ארץ ישראל עצמה – כיון שהוא אמר לישראל לבוא ולקחת את הארץ, הרי אין בזה ראייה שהוא יעשה ניסים גם כנגד אותם אומות שנמצאות בדרך לארץ ישראל, וההתגברות עליהם אינה חלק מכיבוש הארץ עצמה אלא רק הכנה אליה.

בפרט הזכירו המרגלים את עמלק, וכפירוש רש"י: "לפי שנכוו בעמלק כבר, הזכירוהו מרגלים כדי לייראם". ויש לפרש כוונתם בזה, שכשם שבמלחמת עמלק נכוו ישראל בגלל שהיו אז במצב של ספק "היש ה' בקרבנו אם אין" (רש"י בשלח יז, ח), ולא היו שלמים באמונתם בה' –

הרי טענו המרגלים, שיש מקום לחשש כזה גם עכשיו. כי גם עתה, טענו המרגלים, אין בני ישראל שלמים באמונתם בה', והראיה שהם באו אל משה וביקשו לשלוח מרגלים, כלומר, שאין הם מאמינים בשלימות בהבטחת ה' על נתינת הארץ ולכן זקוקים לשלוח מרגלים (ראה רש"י ריש פרשתנו, וכן בדברי רש"י פרשת דברים א, כג). ואם כן, הרי שבגלל חטא זה יתכן והקב"ה לא יעשה להם ניסים.

ד. וכנגד שלושה חלקים אלו שבטענת המרגלים – הדגיש כלב שאין מה להתיירא, כיון שבני ישראל כבר ראו את כוחו של משה בכל ענינים אלו:

כנגד עצם טענת המרגלים על חוזקם של יושבי הארץ – השיב כלב: "קרע לנו את הים". גם בקריעת הים היתה צריכה להיות מלחמה, שלא היה אפשר לנצחה בדרך הטבע, ובפועל ראו ש"קרע לנו את הים" ולא היה צורך במלחמה, כי הקב"ה בעצמו נלחם בשביל ישראל – ובמילא מובן שכך יהיה גם עתה שהקב"ה ילחם עם העם היושב בארץ.

כנגד מה שאמרו המרגלים שהניסים הובטחו רק ביחס לכיבוש הארץ עצמה, אבל אין בזה ראייה שיצליחו להתגבר על האומות היושבים בדרך לארץ ישראל – השיב כלב: "הוריד לנו את המן". גם המן שהיה במדבר, לא היה ענין עיקרי בתור מטרע לעצמו, שהרי כל ההליכה במדבר היתה רק הכנה לבוא אל ארץ ישראל. ובכל זאת, "הוריד לנו את המן"; ומזה מוכח, שהקב"ה יעשה ניסים (לא רק בעת כיבוש הארץ עצמה, אלא) גם בדרך, בעת ההכנה לכיבוש ארץ ישראל.

וכנגד טענת המרגלים "עמלק יושב בארץ הנגב", שהתכוונו לומר לישראל כי אינם ראויים שיעשו להם ניסים ועל דרך שהיה בעת מלחמת עמלק – השיב כלב: "הגזו לנו את השליו". גם הטענה "מי יאכילנו בשר" היתה רק בגלל ש"מבקשים עליה" (בהעלותך יא, ד ובפרש"י), היינו שהיו אז בשפל המצב, ובכל זאת "הגזו לנו את השליו". ומזה מובן, שגם לאחר שילוח המרגלים – אף שמראה הדבר על חסרון במצבם הרוחני של ישראל – בכל זאת יראה להם הקב"ה ניסים, וכפי שהמשיך כלב ואמר: "עלה נעלה וירשנו אותה, כי יכול נוכל לה".

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'

מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

בגד עם טלאי

כשנכנס דודנו רבי מנחם נחום אל סבו – רבנו הזקן – להתברך לפני החופה, תלש רבנו הזקן חלק עור מן הצוארון והבטיח לו עבור זה אריכות ימים.

מדוע העתיק מושבו להאדיטש?

[רבי מנחם נחום בנו של כ"ק אדמו"ר האמצעי ונכדו של כ"ק אדמו"ר הזקן, קבע מושבו בהאדיטש – מקום מגוריו סבו כ"ק אדמו"ר הזקן].

פעם הזדמן שהתאספו הרבה משרידי זקני חסידי סבו ונכבדי חסידי אביו [הרבי האמצעי] להאדיטש וישבו יחדיו וישוחחו בעניני חסידות בזכרון ימי קדם, וירחיבו לשאול את פי רבי מנחם נחום מדוע כמעט העתיק מושבו להאדיטש, הרי טוב לו לשבת בביתו בניעזין, ובפרט לעת זקנותו הרי טוב יותר לשבת בקרב אנשי ביתו.

"האם תסכים שבגד המשי יהיה עם טלאי?"

ויספר להם דודנו רבי מנחם נחום את סיפור הבגד. וכך היתה העובדה:

לפני חתונתו תפרו לו מלבושי חתונה, ובתוך המלבושים היה גם "קאטינקע" [בגד עליון] ויקרא אותו סבו – רבנו הזקן – ויאמר לו:

נחום, האם תסכים שבגד המשי האמור יהיה עם טלאי?

עניתי לסבי: לא זו בלבד שאינני מסכים, אלא שגם אינני רוצה.

אמר לי סבי: ומה תרצה כדי להסכים שבגד המשי יהיה עם טלאי?

עניתי: אין אני רוצה בבגד עם טלאי, אני רוצה בבגד שלם.

הארץ היא מעוותת ושגויה, והעיקר אצלם הוא השכר, מיד השתיקים.

(ע"פ לקוטי שיהות ח"ד עמ' 1313 ואילך)

מדוע לא נדחה עונש המרגלים

והאנשים אשר שלח משה לתור את הארץ וישבו וילינו עליו את כל העדה להוציא דיבה על הארץ וכששבו מתור הארץ הרעימו עליו את כל העדה בהוצאת דיבה, אותם אנשים וימותו (יד, לו. רש"י)

מפשטות הכתובים נראה הי' לפרש ש"וישבו וילינו עליו את כל העדה", הוא עניין חדש נוסף על מה שהלינו המרגלים מיד בשובם מתור הארץ (יג, כו ואילך). אך רש"י לא פירש כן, אלא נקט שכוונת הכתוב היא לאותה התלונה הראשונה "כששבו מתור הארץ" (וראה במפרשי רש"י שביארו את הכרחו לפרש כן).

אך על פירושו יש לתמוה: אם כן נמצא שהכתוב כפל את הסיפור אודות תלונת המרגלים, וטעמא בעי?

וי"ל, שרש"י בא ליישב קושיא זו גופא, ומתוך פירושו מבואר אמאי שנה הכתוב את סיפור תלונת המרגלים.

דהנה, בפרשה זו מסופר עד כמה חרה אף ה' בבני ישראל, ועד שאמר "אכנו בדבר ואורשנו" (יד, יב), ואף על פי כן פעל משה על ידי תפילתו שלא ימותו מיד אלא במשך ארבעים שנה. ולכאורה יש לתמוה, מדוע לא הצליח משה לפעול גם עבור המרגלים עצמם שלא ימותו מיד?

והמענה לכך הוא, שחומר מיוחד הי' במרגלים מה שלא הי' בכל העם, שמהרגלים נתכוונו לחלוק על משה עצמו. ומכיוון ש"אין קטגור נעשה סניגור", לא הי' אפשר להם להינצל על ידי תפילת משה עליהם.

ועל כן, לפני שמסופר אודות מיתת המרגלים, מקדים הכתוב ומספר "וילינו עליו - הרעימו עליו את כל העדה", שאין זה סתם סיפור תלונת המרגלים, אלא תלונה ומחלוקת על משה רבינו עצמו, ומטעם זה לא נתכפר עונשם ומתו מיד.

(ע"פ לקוטי שיהות ח"ג ע' 44 ואילך)

שורש הרצון לכבוש הארץ

ויהם כלב את העם אל משה ויאמר עלה נעלה וירשנו אתה כי יכול נוכל לה (יג, ל)

הקשו המפרשים (רמב"ן ועוד), מדוע השתיק כלב את המרגלים, והלא עדיין לא הוציאו את דיבת הארץ רעה: תחילת דבריהם "זבת חלב ודבש היא וזה פרי" (יג, כו) הוא לכאורה קיום שליחות משה לבדוק "ומה הארץ... הטובה היא אם רעה" (שם, כ), והמשך דבריהם "עז העם היושב בארץ וגו'" (שם, כח), הלא היא תשובה לשליחות משה "וראיתם... את העם היושב עליה החזק הוא הרפה" (שם, יח).

ומכיוון שטרם הספיקו לומר "לא נוכל לעלות... ויוציאו את דיבת הארץ" (שם, לא-לב), מדוע מיהר כלב להשתיק? ותירצו באופנים שונים.

ויש לבאר בזה:

חטא המרגלים היה בכך שבדברי תשובתם שינו את סדר הדברים שאמר להם משה:

משה ציווה אותם לראות תחילה את העם "החזק הוא הרפה וגו'", ואחר כך את הארץ "השמנה היא וגו'", וסדר זה מורה, שהעיקר הוא המלחמה וכיבוש הארץ, ורק לאחר מכן יש לראות גם מה ירוויחו על ידי הכיבוש - אם הארץ שמנה היא או לא.

אך בדברי תשובתם של המרגלים שינו משליחותו של משה, וענו תחילה על איכות הארץ ורק אחר כך על חוזק העם.

ולא הי' זה שינוי סדר בלבד, אלא גם שינוי מהותי במטרת כיבוש הארץ: העיקר הי' אצלם השכר והריווח, ומשום כן, הי' חשוב אצלם לבדוק תחילה את איכות הארץ ולראות את מהות השכר, ורק לאחר מכן לבחון את חוזק העם ואת האפשרויות להילחם בו. ומשום כך הקדימו בדבריהם את איכות הארץ לחוזק העם.

וכאשר העבודה היא על מנת לקבל פרס, אזי חושבים שרק עבודה קלה כדאית היא בשביל שכר כזה, ועבודה קשה יותר - אינה כדאית. יתר על כן: עלולים לטעות שאם עבודה קשה היא, אי אפשר להצליח בה כלל. וכפי שרואים בהמשך הכתובים שטענו המרגלים "לא נוכל לעלות וגו'".

ולכן כשראה כלב שעצם גישתם אל עניין כיבוש

לקראת שבת

בנועם נתקבל מכתבו... עם הידיעה שמתחילים בבנין בית הספר היהודי הראשון, בהנחת אבן היסוד וכו'.

ולדכותי' למותר להדגיש שביט ספר יהודי הוא כשחדור ומלא יהדות האמתית, כולל ועיקר מתאים לדברי חכמים במשנתם שמעשה הוא העיקר, וכלומר הנהגת התלמידים (והתלמידות) בחיי היום-יום באופן יהודתי.

ונוסף על האמור, הרי רואים גם במוחש, בפרט בדורנו זה, גודל השפעת הבנים והבנות על ההורים והנהגת הבית. ובפרט כשהורים רואים שהבנים מתנהגים בתום לב ובחיות בהנהגה יהודית, הרי זה מקור נחת בשבילם ומוסיפים גם הם בהנהגתם הם מתאים להאמור, וכלשון הכתוב? והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם.

ואשרי זכות כל אלה שיש להם חלק בזה, ובפרט זכותו של רב בקהלתו, ובמיוחד בקהלתו שלו שהיא בעיר הבירה והנהגתה ורוחה בודאי שיש להן השפעה בכל המדינה כולה.

(אגרות קודש חל"ב ע' צ-צא)

(1) אבות פ"א, מ"ז.

(2) מלאכי ג, כד.

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

מצות חלה שמבטלת עבודה זרה

המזלות הם כגרון ביד החוטב / עבודה זרה בדקות - החשבת טבע העולם / מפריש חלה ומכריז על אמונתו התמימה / בעלי עסקים בנקל יותר רואים יד ה'

את חשיבותה ויסודיותה של מצות חלה האמורה בפרשתנו (טו, כ), לימדו חז"ל בכך שדימו אותה ליסוד האמונה: "למה נסמכה פרשת חלה לפרשת עבודה זרה, לומר לך שכל המקיים מצות חלה כאלו בטל עבודה זרה, וכל המבטל מצות חלה כאלו קיים עבודה זרה" (ויקרא רבה פט"ו א). והדבר צריך תלמוד: הכיצד משווים חז"ל את הפעולה הפשוטה והקטנה של הפרשת חלה מן העיסה, לביטול עבודה זרה שהוא יסוד האמונה ויסוד כל התורה כולה?

ויש לבאר תחילה מהותה של עבודה זרה, שאינה שייכת רק באלו הסוגים לשמש ולירח, אלא יכולה להיות מצויה באופן מסוים גם בדעתו של יהודי שומר התורה ומצוותיה, וצריך האדם להילחם בה ולגרשה ממנו. ואחת המצוות המסוגלות ומסייעות לכך היא מצות חלה, וכפי אשר יתבאר.

המזלות הם כגרון ביד החוטב

עבודה זרה במובנה הפשוט, היא אדם העובד ומשתחוה לעצים ולאבנים, לשמש או לירח ומחשבם לאלוקה רח"ל. אך תחילת ענין עבודה זרה בעולם לא היתה כן, וכפי שכתב הרמב"ם (ריש הל' עבודה זרה) שאנוש ואנשי דורו האמינו בהשי"ת שהוא בורא העולם, אלא ש"טעו טעות גדולה ונבערה עצת חכמי אותו הדור", והיו משתחוים ועובדים גם לשמש ולירח ומזלות.

ותוכן טעותם היה, שהרי כל השפע הבא לעולם נשפע דרך המזלות, "ממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים" (ברכה לג, יד), ובכסילותם חשבו שמכיון שגזר הקב"ה שהשפע יעבור באמצעות המזלות, אות הוא שהקב"ה מחשיב את אותם המזלות, ולכן הפקידם על השפע באופן שיהיו הם המחליטים כמה יושפע לכל אדם. ועל כן היו עובדים למזלות ומשבחים אותם ומשתחוים אליהם, שהלא הקב"ה עצמו מחשיבם לפי טעותם. וגם העלו בדעתם הכוזבת שעל ידי שישתחוו להם ירכו להם המזלות את השפע.

תורת היים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

כוחו של הנוער

ילדים יכולים וצריכים להגיע להישגים גדולים משל הוריהם; גודל השפעת הילדים על הוריהם

וַיִּפְתְּכֶם אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם לְבִנוּ וְהִיָּה וְהַבִּיאֲתִי אִתְּם וְיָדְעוּ אֶת הָאָרֶץ (שלה יד, לא)

ילדים יכולים וצריכים, לשאוף להישגים גבוהים מהוריהם

...[יש] להתבונן בפסוק "וַיִּפְתְּכֶם .. וְהַבִּיאֲתִי אִתְּם וְיָדְעוּ אֶת הָאָרֶץ" התורה הקדושה, שהיא נצחית והוראותיה נצחיות, מורה לנו הוראה שילדים יכולים, וצריכים, לשאוף להישגים גבוהים גם מאלה של הוריהם, עד כמה שמדריגת ההורים תהי' גבוהה; כי בכל עניני טוב וקדושה תמיד אפשר לשגשג עוד, וכשבנוסף לכך הילדים עוד זוכרים שבהישגיהם הם מזכים גם את הוריהם, מתאמצים בצורה אחרת לגמרי.

(תרגום מאגרות קודש חכ"ג ע' תי, אגרות קודש המתורגמות ח"ג ע' 410)

...הברכה הגדולה ביותר אצל כל אדם ובפרט אצל יהודי, הרי היא נחת מהילדים, וכמאמר רז"ל בכל אדם מתקנא חוץ מבנו וכו'...

(תרגום מאגרות קודש ח"ד ע' רנב, אגרות קודש המתורגמות ח"א ע' 191)

גודל השפעת הילדים על ההורים והנהגת הבית

במה שכותב אודות היחס לאלו אשר הוריהם עדיין אינם שומרי תורה ומצוה, פשוט שאין לדחות אותם, ואדרבה, ובהשתדלות המתאימה הנה סוף סוף מצליחים לא רק לקרב הילדים לתורה ולמצותי' אלא להשפיע על ידם גם על ההורים וכל בני ביתם וכנראה במוחש.

(אגרות קודש ח"ז ע' קצה)

אבל טעות גדולה ונבערת היא זו. כי אף שאכן השפע נשפע לעולם באמצעות המזלות, מכל מקום אין למזלות כל חשיבות לגבי הבורא, אלא שכן עלה ברצונו שהנהגת טבע העולם תהיה באופן כזה ששפע פלוני יושפע על ידי מזל פלוני וכן בשאר מזלות. והמזלות אין להם שום בחירה להחליט כמה יושפע לאיזה אדם, אלא הקב"ה הוא זה המנהיג את העולם כל רגע ורגע, והוא מחליט על השפע שיומשך אל האדם, אלא שמשפיע את השפע על ידי מזל פלוני.

ומשל למה הדבר דומה, לגרון האחוז ביד החוטב עצים. דאף שהחטיבה עצמה נעשית על ידי הגרון, מכל מקום לא יטעה שום אדם לומר שהגרון יש לו איזו החלטה ורצון כיצד לחטוב את העץ, אלא החוטב הוא המכה על העץ, והוא המחליט כל רגע ורגע באיזה כח יכה והיכן יחטוב, והגרון הוא רק כידא אריכתא של החוטב.

וכך גם כל המזלות שדרכם מושפע השפע לעולם, המה כגרון בידו של הקב"ה כביכול, שמשפיע באמצעותם, אך אין להם כל שליטה וממשלה ובחירה, אלא יש בעל הבית לבירה זו, שהוא ית' מנהיג כל פרט ופרט בעולם.

ונמצא שתוכן ענין עבודה זרה אינו רק החשבת הכוכבים ומזלות כאלוקה ר"ל, אלא גם החשבתם כבעלי בחירה על השפע הנמשך דרכם, נכלל גם הוא בחטא עבודה זרה (וראה בארוכה במקור הדברים בספר המאמרים מלוקט, ובנסמן שם).

עבודה זרה בדקות – החשבת טבע העולם

והנה, ענין עבודה זרה זו אינו רק הסגידה לשמש ולירח ומזלות, אלא גם לכל כחות הטבע. דטבע הארץ שהיא מצמיחה את הנזרע בה, וטבע העולם שאם אדם משקיע בעסקו כך וכך על פי כללי המסחר אזי מרוויח לפרנסתו, ונראה ונדמה בחיצוניות אשר העולם מתנהג על ידי חוקי הטבע עצמם, ואין נראית בגלוי יד ה' המשגיח על כל פרט ופרט. והאמת היא אשר חוקי הטבע אין להם שום שליטה והשפעה, אלא יהודי "מאמין בחי עולמים וזורע" (תוס' שבת לא, א בשם הירושלמי), שיודע שהצמיחה תיעשה רק על ידי הקב"ה, אלא שהלביש הנהגתו את העולם בכחות הטבע, כחוטב האוחז בגרון.

וזהו ענין עבודה זרה בדקות, שאמנם אין האדם כאותם הטיפשים שמשתחוים לעץ ולאבן ומחשבים אותם לאלקות, והוא הרי מאמין באמונה שלימה בהשי"ת הבורא עולם, אלא שטועה לחשוב שעוב הקב"ה הנהגת העולם ח"ו בידי חוקי הטבע, ועל כן מחשב הוא את עניני ודרכי הפרנסה, וטועה לחשוב שככל שיתחכם יותר יבוא אליו יותר שפע, ואינו משים על לב שהנהגת העולם היא בכל רגע ורגע בידי השי"ת בלבד, שהוא המשפיע באמצעות אותם המזלות וחוקי הטבע.

[וראה במקור הדברים עבודה זרה בדקות יותר, והיא בעצם מה שמחשיב את העולם למציאות, בעוד ש"אין עוד מלבדו", והוא ית' הנמצא יחידי ואין בלתו].

מפריש חלה ומכריז על אמונתו התמימה

וזהו תורף ענין מצות חלה, שבה ועל ידה מכריז האדם על אמונתו השלימה ותמימה בהשי"ת, שמנהיג את העולם בפועל בכל רגע ורגע.

חכמים הוא שיעור אחד קבוע לעולם ל"חלה" זו, היינו שהחלה שמפרישין בשלשעצמה נקבע לה שיעור אחד (בלי שיהי' הדבר תלוי בגודל העיסה שממנה נטלה), וכדאשכחן נמי לשיטת רש"י בפ' ויקרא וצו בגדר "חלה" דקרבנות, שמן התורה יש גודל קבוע בזה לעולם. וזהו שהדגיש לנו רש"י דהכא אינו כן, אלא חכמים קבעו שיעור ביחם לגודל העיסה, לבעה"ב א' מכ"ד ולנחתום א' ממ"ח.

ולדרבננו נמצא דשי' רש"י על המקרא אינה כבתשובת הנוכ"י הנ"ל, חדא דלרש"י חיוב ההפרשה מחייב מן התורה חשיבות, "חלה" – טורטי"ל, ואין די במשהו, פירורין וכיו"ב. ותו, דהא דחכמים נתנו בה שיעור – אינו שייך לחיוב הנתינה לכהן, אלא שייך הוא לשיעור חלה שאמר הכתוב גבי הפרשה. ובטעם שכן נקיט רש"י בפירוש המקרא, י"ל משום שמפשוט המקרא משמע דלא רק התיבות "תרימו תרומה לה" אלא גם התיבות שבפסוק הבא לאחריו "תתנו לה" תרומה" – מיירי בעצם המצוה דהפרשת תרומה ל'ה, ולא לענין פעולת הנתינה לכהן (אשר בענין זה מיירי הכתוב רק להלן בפ' קרח גבי מתנות כהונה), דגם בפסוק זה השני מפורש שהדבר הוא "לה' תרומה". ולהכי יש לפרש דזה שכפל הכתוב הדבר בלשון "תתנו" (אף שהכוונה באמת היא לאותו התוכן ד"תרימו") אינו אלא "לפי שלא שמענו וכו'", כדפירש רש"י על הפסוק.

ואחר שלדברי רש"י ב' הכתובים מיירי בענין ההפרשה לה' ולא בנתינה לכהן, נמצא עוד דבר בשיטת פירוש רש"י דלא כהנוכ"י, דלרש"י עולה גם שהנתינה לכהן אינה מצוה בפ"ע מההפרשה, ואין היא בשיעור אחר, שהרי לדידי' לא מצינו כלל שנאמר שיעור אחר בנתינת תרומת ה' לכהן.

והנה הכי איתא בס' הפרדס לרש"י הל' פסח סי' קלא "הרוצה להפריש חלה מעיסה אומר כו' אקב"ו להפריש תרומה, דלהפריש חלה לאו ברכה היא, ופירוש חלה היא עוגה וחררה ואין שם הפרשה כלל, וחלה תרימו תרומה כתיב, והכי קאמר חלה אחת מן העוגות תרימו לשם תרומה כו' ופושטו כעין חררה מדקרי ל' קרא חלה כו'" (ונחלק בזה על הרמב"ם (ביכורים ה, יא) ועוד, דהברכה היא להפריש חלה), ואף בפירושו למקרא הביא הא דגוף התיבה חלה משמעו עוגה וחררה, דעה"פ "ראשית עריסתכם חלה תרימו תרומה" פי' "תלקח חלה אחת תרומה לשם ה'", ותיכף פירש משמעות התיבה "חלה" – "טורטי"ל בלעז", והיינו עוגה וחררה.

ומענתה י"ל דרש"י לשיטתו הוקשה לי' בפירוש המקרא כאן, דאחר שאמר הכתוב גופא "חלה תרימו תרומה", ו"חלה" הלא היא עוגה וחררה, שהוא דבר שיש לו שיעור – א"כ איך אפשר לומר דבדברי הכתוב "כתרומת גורן כן תרימו אותה" כוונת התורה היא להא דלא נאמר בתרומת גורן שיעור והכי נמי בחלה די במשהו וליכא שיעור. וזהו שתירץ רש"י לאלתר בהמשך פירושו והוסיף הדגשה דאה"נ שלא נאמר בה שיעור להדיא, אבל מ"מ כיון שהתורה קראה לה "חלה" נתנו בה חכמים שיעור, פי' דאע"ג שחלה היינו עוגה וחררה סתם, אבל הלא השם "חלה" מורה על חשיבות ידועה שצריכה להיות בחלק הנתרם, ולא פירורין וכיו"ב, ולהכי נתנו חכמים שיעור קבוע בחלה גם בכמות עוגה זו.

אבל עדיין אין די לרש"י להודיע סתם דחכמים נתנו שיעור, דכיון שב"חלה" שהיא עוגה וחררה – אין מוגדר בזה מצד עצמו שום שיעור (ויש חלות במידות שונות זמ"ז), א"כ הי' מקום להבין שהשיעור שרצו לקבוע

כאן אלא גזל הכהנים אבל העיסה הותרה באכילה, אולם מלבד זה ישנה עצם המצוה העיקרית דנתינה לכהן, ובזה הוא החילוק, דלפטור העיסה אין שיעור כלל מה"ת ואפי' משהו פוטר העיסה, אבל הענין הב' דנתינה לכהן יש לו שיעור מה"ת דצ"ל "כדי נתינה", אולם הוסיף דמה"ת היינו שיעור כמות מסויים דא' מכ"ד (או א' ממ"ח) דעשרון (עשירית האיפה), וא"כ בעיסה הגדולה מעשרון יהי השיעור מה"ת קטן מא' מכ"ד (או א' ממ"ח), כי כל השיעור בתורה הוא מגדר "כדי נתינה", ו"לענין נתינה לכהן הרי יש כאן כדי נתינה ומה לו להכהן אם העיסה קטנה או גדולה", ואמנם חז"ל תיקנו שיעור חדש בזה "שצריך שיתנו חלק כ"ד מן העיסה כמות שהיא, ואם העיסה היא גדולה כ"ד עשרונות צריך שיתן לכהן עשרון שלם שהוא חלק כ"ד מן אותה העיסה".

וּלְפִי דרכו מתבאר כפתור ופרח מה שעל הכתוב "כתרומת גורן כן תרימו אותה" דמיירי רק בגוף הפרשת החלה (היינו להתיר הטבל באכילה) הודיע רש"י "שלא נאמר בה שיעור", והיינו כדעת הנוב"י דלענין היתר אכילה אין שום שיעור, רק חכמים קבעו שיעור בכל עיסה לפי גדלה כמו שהמשיך רש"י "אבל חכמים נתנו שיעור כו". משא"כ על הכתוב "מראשית עריסתכם תתנו לה' תרומה" דמיירי בענין הנתינה לכהן, כתב רש"י "לפי שלא שמענו כו' נאמר תתנו שיהא בה כדי נתינה", דלקיום מצות הנתינה לכהן ודאי יש שיעור קבוע מן התורה (שהוא חלק כ"ד או מ"ח מעשרון אחד, כנ"ל דעת הנוב"י).

ובאמת נ"ל בזה באו"א בשיטת רש"י על המקרא, ובהקדים דפרש"י גבי כדי נתינה מצינו גם בספרי, וז"ל "תתנו לה' תרומה, למה נאמר, לפי שהוא אומר חלה תרימו

תרומה אבל לא שמענו שיעור חלה, תתנו לה' תרומה, עד שיהא בה כדי מתנה לכהן, מכאן אתה אומר שיעור חלה של בעה"ב א' מכ"ד ושל נחתום א' ממ"ח", אבל רש"י שינה בזה, דבספרי הזכיר שיעור א' מכ"ד וא' ממ"ח תיכף לאחר שכתב דיש שיעור כדי נתינה כו', אבל רש"י בחר שלא להזכיר סכום שיעור זה בדבריו כאן גבי כדי נתינה, אלא דוקא לעיל היכא שהזכיר הא דליכא שיעור מן התורה כו'. ומה גם שאין ברור אמאי טרח להזכירו שם, דכידוע אין רש"י בפירושו למקרא מזכיר מדברי הש"ס וכיו"ב אלא הנצרך ומוכרח להבנת פשט הכתוב, כמ"ש רש"י עצמו כמ"פ בפירושו דלא בא אלא לישב פשוטו של מקרא, וא"כ בשלמא מה שהזכיר הא דלא נאמר שיעור ה"ז כדי ללמדנו מה רצה הכתוב להשמיע במה שאמר "כתרומת גורן" ולא תרומה אחרת, אבל עדיין אין ביאור במה נוגע להבנת פשט הכתוב הא דחכמים נתנו שיעור, ולא רק זאת אלא טרח לפרט בדיוק כמות השיעור שנתנו, משל הי' ספר הלכות ולא פירוש למקראות, ומצינו בכמה מתנות שלא טרח בפירושו להזכיר שיעור שנתנו חכמים, כגון פאה וביכורים ואכ"מ.

וגם מצד עצם תוכן פירוש רש"י כאן היא מילתא דתמיהא להוסיף כאן דוקא הא דנתנו חכמים שיעור, דהא מראש דבריו נראה שבא הכתוב להדיא לומר דחלה שוה לתרומת גורן שלא נאמר בה שיעור ואינה שוה לתרומת מעשר שנאמר בה שיעור, היינו דאין כוונת רש"י רק לומר שבפועל לא אמר כאן הכתוב שיעור, אלא שבדוקא הודיענו הכתוב בהדיא "כתרומת גורן כן תרימו אותה" – היינו דקאמר רחמנא ש"א תהי' בשום שיעור. ושוב בא רש"י והוסיף דחכמים נתנו שיעור, ונראה כאילו באו חכמים להורות להיפך מהמפורש בכתוב.

אדם המגבל עיסה, הרי תחילה עשה "סידורא דפת". חרש שדהו, זורעה, וקצר התבואה ועיבדה עד שבאה לידי קמח ועיסה. והנה, יכול הוא לטעות ולחשב שהעיסה שבידו באה לו על פי חוקי הטבע, שהלא בכל מקום ומקום בין לישראל ובין לגויים הארץ מצמיחה את הנורע בה, וממילא אינו רואה בזה את יד ה'. וגם אם יודע ומכיר שהקב"ה הוא ברא את העולם ואת חוקי הטבע עצמם, עלול לטעות ולחשוב שלאחר שברא השי"ת את חוקי הטבע, מעתה הם עצמם מנהיגים את העולם ח"ו.

ועל כן עומד היהודי ומפריש חלה מן העיסה, שחתיכה זו היא "ראשית עריסותיכם", ובכך מודיע הוא שבעצם כל העיסה ופרנסתו ונכסיו וכל אשר לו, כולם שייכים להקב"ה, שהוא הנותן לו כח לעשות חיל והוא זה המצמיח תבואה ומשפיע דרך חוקי הטבע עד שזוכה לקבל מזונו בעיסה המוכנת בידו. וממילא אין הוא נותן את העיסה בתורת צדקה ונדבה, אלא מפריש את "ראשית" העיסה לה', ובכך מודיע שבעצם כל פרנסתו ונכסיו וכל אשר לו, כולם בבעלות השי"ת הם, מאחר שמגיעים מאת הבורא עצמו בהשגחתו הפרטית, וחלה זו – ללמד על הכלל כולו יצאה.

וזהו טעם מה שאמרו חז"ל ש"המקיים מצות חלה כאלו ביטל עבודה זרה", להיות שבהפרשה זו מוציא מדעת הטועים, ומוכיח את אמונתו התמימה בהשי"ת, שאינו טועה לחשוב שטבע העולם יש לו שליטה והשפעה ח"ו.

ומאידך, "המבטל מצות חלה כאלו קיים עבודה זרה", כי מה שאינו מפריש חלה מראה על כך שהוא מחשיב את כחות הטבע, וטועה לסבור שהם הנותנים לו את השפע, והרי הוא "מקיים" ענין של עבודה זרה.

בעלי עסקים בנקל יותר רואים יד ה'

ועל פי האמור, יש ליתן טעם ועומק בשיעורים שנתנו חכמים בחלה:

מעיקר הדין מדאורייתא, חלה "לא נאמר בה שיעור", אלא ש"חכמים נתנו בה שיעור: לבעל הבית אחד מעשרים וארבעה ולנחתום אחד מארבעים ושמונה" (רש"י בפרשתנו טו, כ).

וביאור העניין: נקודת האמונה היא בעצם הנפש ואין להגבילה בשיעור מסוים, ועל כן מדאורייתא סגי לחלה בכל שהוא. אלא שחכמים נתנו בה שיעור, מכיון שהאמונה עליה לחדור בכחות הנפש ולסלק משם כל שמץ עבודה זרה ואפילו בדקות.

ובשיעור שנתנו חכמים, חילקו בין בעל הבית לנחתום. דהנה, בעלי עסק המה רואים השגחתו ית' על כל צעד ושעל, שהרי פרנסתם תלויה תדיר בעליית השערים וירידתם, ובצירופי מקרים ובכל תנאי הזמן והמקום המשתנים, ובנקל להם לשים ליבם אל השגחתו המלווה אותם. ולעומתם אדם היושב בביתו אינו רואה במוחש כל כך השגחה העליונה.

ולפיכך, נחתום שהוא בעל עסק, די לו באחד מארבעים ושמונה, שכן פחות יש לשלול אצלו ענין עבודה זרה, שהלא הוא רואה במוחש את הנהגת העולם על ידי הקב"ה. אבל בעל הבית, היא האישה המגבלת את העיסה, ואינה בקיאה בכל השתלשלות הפרנסה, וממילא אינה רואה השגחתו ית' בכל צעד, היא צריכה יותר לשלול ענין עבודה זרה בדקות, וחלתה היא אחד מעשרים וארבעה.

מדוע לא טען משה על עצם גזירת "אכנו בדבר"?

ויאמר משה אל ה' ושמעו מצרים כי העלית בכחך את העם הזה מקרבנו... מבלתי יכלת ה' להביא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע להם וישחטם במדבר

(ד, יג-טז)

כאשר גזר הקב"ה "אכנו בדבר ואורישנו ואעשה אותך לגוי גדול ועצום ממנו" (יד, יב), טען משה שהדבר יביא לידי חילול ה' ח"ו, שהמצרים יאמרו שאין ביכולת ה' להביא את בני ישראל אל הארץ ולפיכך שחטם במדבר.

ויש לתמוה תמיהה גדולה: וכי לא מצא משה טענה אחרת בכדי להגן על בני ישראל אלא זו? ובפרט שכך מצינו בחטא העגל, שתחילה טען משה "למה יחרה אפך בעמך" וגו', ורק אחר כך הוסיף "למה יאמרו מצרים" וגו' (תשא לב, יא-יב).

ויש לומר הביאור בזה:

עונשי הקב"ה אינם אכזריות ונקמה, אלא מטרתם ותכליתם היא לתועלת החוטא, לזככו ולטהרו. וגם כאשר מדובר אודות עונש מיתה שגזר הקב"ה על דור המדבר, הרי הכתוב נוקט לשון "וישחטם", ששחיטה אין משמעה רציחת הבהמה כי אם העלתה להיות מרוממת וראוי לאכילת אדם. וכמו כן עונש מיתה של המרגלים הי' על מנת להעלותם לחיים רוחניים ולחסוך מהם חיי ייסורים וצער כאנשים חוטאים.

ובזה נשתנו המרגלים מחוטאי העגל: בחטא העגל ביקש משה שישארו החוטאים בחיים וישוכו בתשובה. אך גבי חטא המרגלים כבר הקדים הקב"ה ושלל בקשה זו, כי מדובר בחטא שחזרו עליו כמה פעמים - "עד אנה ינאצוני", וגם החטא נוגע בעצם האמונה - "ועד אנה לא יאמינו בי" (יד, יא). ואם כן, גם משה הסכים שטובתם היא להמיתם ולהביאם לחיים רוחניים.

אלא שמכל מקום עדיין טען משה, שאין להמיתם משום שעונש זה יגרום חסרון אמונה אצל אומות העולם, שיאמרו "מבלתי יכולת ה'".

(על פי לקוטי שיהות חייג עמ' 96 ואילך)

אין מצוה שאי אפשר לקיימה!

מקשה הרמב"ן בריש פרשתנו:

"מה עשו המרגלים, כי משה אמר להם וראיתם את הארץ מה היא ואת העם היושב עלי'... ועל כל פנים היו צריכים להשיב לו מה שצוה אותם, ומה פשעם ומה חטאתם כשאמרו לו אפס כי עז העם היושב בארץ... וכי על מנת שיעידו שקר שלח אותם?"

והרא"ם (יג, ב) תירץ שחטא המרגלים הי' "כי אחר שהגידו המרגלים מה שראו שם... למה חזרו ואמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו, ואלה הדברים אינם סיפור מה שראו שם עד שהוכרחו לאמרם, אבל הם דברים ששפטוהו הם מסברתם... הם אמרו לא נוכל לעלות אל העם עם דברי סברא בלבד, היש חטא גדול מזה".

ונמצא, שמשם רבינו שלח את המרגלים להודיע באיזה דרך יהי קל יותר לכבוש את הארץ, אבל בטוח הי' שמכיון שצווה הקב"ה לכבוש את הארץ יהי ביכולת ישראל לכבושה, מה שאין כן המרגלים חטאו בזה שהסיקו ש"לא נוכל לעלות אל העם".

ומזה נלמדת הוראה בעבודת האדם לקונו:

יסוד עיקרי בקיום כל התורה והמצוות הוא הידיעה שמכיוון שכל המצוות ציווי השי"ת הם, ברור הדבר שאפשר לקיימן, ואין הקב"ה מבקש אלא לפי כחן (שמו"ר רפכ"ט, ועוד).

והרי גם בשר ודם, אם רק בדעת ידבר, לא יצווה לעשות דבר באם ידע שאין אפשרות לקיימו. ועל אחת כמה וכמה שמלך מלכי המלכים הקב"ה, שלא שייך אצלו ית' טעות ח"ו, לא ידרוש מאדם דבר שאין בכוחו לקיימו. וברור הדבר שנתנו הכוחות לכל אחד לקיים את כל המצוות שנצטוונו עליהם.

(ע"פ לקוטי שיהות חייג עמ' 39 ואילך)

חידושי סוגיות

עיון ופלפול בסוגיות הפרשה

בהא דחלה אין לה שיעור מה"ת

יפלפל בדברי הנוב"י שחלק על המפרשים וחדש דהא דאין שיעור מה"ת הוא בחיוב הפרשה ולא בנתינה לכהן / יבאר דרך חדשה לשיטת רש"י בפירוש המקרא, דגם בהפרשה יש מקור מן התורה לומר דבעינן חשיבות ושיעור

והנה רש"י עה"פ ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה כתרומת גורן, פי' "כתרומת גורן - שלא נאמר בה שיעור, ולא כתרומת מעשר שנאמר בה שיעור. אבל חכמים נתנו שיעור לבעל הבית א' מכ"ד ולנחתום א' ממ"ח". אולם עה"פ תתנו לה' תרומה, פי' "לפי שלא שמענו שיעור לחלה נאמר תתנו שיהא בה כדי נתינה", ולפום ריהטא נראה דכוונתו שמה"ת יש שיעור לחלה. והמהר"ל כתב בכוונת רש"י כעין דברי הרדב"ז הנ"ל, דשיעור כדי נתינה "למצוה הוא דקאמר, אבל בודאי שם חלה חל עלי' אפילו נתן לו פחות מכדי שיעור נתינה". אבל כבר הקדימו המזרחי ונקט להדיא דכוונת רש"י רק לאסמכתא בעלמא.

ובשו"ת נוב"י (מהדו"ת יו"ד סר"א) כבר עמד על פרש"י אלו, ודחה בראיות ובסברות דברי המזרחי דאסמכתא בעלמא הוא. ועל כן כתב דבר חידוש, דיש לחלק בזה בין ב' ענינים שיש בהפרשת חלה, חדא דעי"ז מפקיע איסור טבל מן העיסה, ולענין זה אף אם יחזיק החלה בידו ולא יתננה לכהן אין

כתב הרמב"ם רפ"ה מהל' בכורים "מ"ע להפריש תרומה מן העסה לכהן, שנאמר (פרשתנו טו, כ) ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה, וראשית זו אין לה שיעור מן התורה, אפילו הפריש כשעורה פטר את העיסה. ומדברי סופרים שמפרישין א' מכ"ד מן העסה כדי שיהי' בה כדי מתנה לכהן, שנאמר תתן לו, תן לו דבר הראוי לתנו מתנה, והנחתום העושה למכור בשוק מפריש א' ממ"ח לפי שעיסתו מרובה יש בשיעור זה כדי מתנה". ומפורש יוצא דמה"ת אין שום שיעור ודי במשהו, והשיעור שנזכר במתני' דחלה (ב, ז) א' מכ"ד או א' ממ"ח הוא מד"ס. ולפי"ז הילפותא לשיעור כדי מתנה מ"תתן לו" היינו רק אסמכתא בעלמא ולא שהוא דין מה"ת.

אבל ברדב"ז על אתר נקט דאף שיעור א' מכ"ד כו' הוא מה"ת אלא שהוא רק ל"מצוה כתיקנה", אבל אם הפריש חיטה אחת ג"כ פטר את כל הכרי מה"ת. ולכאוי' זו רק דעת יחידאה ומכל הפוסקים נראה ברור דחלה אין לה שיעור כלל מה"ת, ראה גם טושו"ע יו"ד סי' שכב.